

ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ ТА ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність теми: Особистість – людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільне значущого та індивідуально неповторного. Індивідуальність – це цілісна характеристика окремої людини, її оригінальність, самобутність її психічного складу. Не кожен індивід є індивідуальністю. Для цього треба стати особистістю. Розвиток людини – процес становлення та формування особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників. Розвиток людини не можна зводити до засвоєння, простого накопичення нею знань, умінь та навичок з різних галузей науки і практичної діяльності. Його не слід розглядати лише з кількісного боку. Розвиток полягає передусім в якісних змінах психічної діяльності, в переходах від її нижчих шаблів до вищих, у виникненні нових рис пам'яті, сприймання, уявлення, мислення, волі, характеру тощо, у формуванні нових якостей особистості. Формування особистості – становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку [1]. **Мета дослідження:** визначити сутність особистісного розвитку та вплив потреб, інтересів та цінностей людини. **Завдання дослідження:** дослідити залежність особистісного розвитку від потреб, інтересів та цінностей людини. **Об'єкт дослідження:** потреби, інтереси та цінності особистісного розвитку. **Предмет дослідження:** При вивченні особистості слід взяти до уваги те, що людина сама по собі являє систему зі складною структурою. Філософська енциклопедія визначає особистість наступним чином: це людський індивід як суб'єкт відносин і свідомої діяльності. Інше значення – стійка системи соціальних і значимих рис, що характеризують індивіда як члена того чи іншого суспільства [2]. Особистісний розвиток, зростання і розвиток особистості – найбільш загальне поняття, що описує всі позитивні зміни в особистості як результат внутрішніх процесів і зовнішніх впливів. Це все те, що в особистості розгортається з віком саме, що формується під впливом зовні, що розвивається в спільній діяльності з оточуючими і розвивається в собі самим людиною [3]. Головною цінністю західного шляху буття є особистість і її свобода. Ідея свободи особистості витікає із самої сутності християнського світо-ставлення, і будь-яка християнська культура приймає і підтримує її. У католицькій і православній культурі свобода особистості є свободою вибору між добром і злом, у протестантській – свободою дії (при вже здійсненому самим буттям виборі на користь добра, який особистості слід прийняти і якому вона має довіритися) [4]. Визначаючи особу, слід розділити поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особа», які часто ототожнюються. Людина – найбільш узагальнене поняття, яке характеризує принципову різницю (біологічну) між людиною та твариною [5]. Індивід – це кожна людина як одинична природна істота, тобто одиничний представник роду людського. Сукупність певних рис відрізняє одного індивіда від іншого. Поняття особистість – різноманітне. Здебільшого, воно означає стійку систему соціально значущих рис, що характеризують особу як члена того чи іншого суспільства або спільноти. Поняття «особистість» визначає суспільну сутність людини, пов'язану із засвоєнням різноманітного виробничого і духовного досвіду суспільства [6]. Потреби – духовні чи матеріальні форми взаємодії зі світом, необхідність яких обумовлена особливостями відтворення і розвитку її біологічної, психологічної, соціальної визначеності, і які тою чи іншою мірою відчуваються, усвідомлюються людиною. Є декілька груп потреб, як по-своєму виявляються у людини, з різною силою та інтенсивністю. Можна сказати, що формування особистості починається там, де починаються вищі потреби. Тому, чим вищі запити особи, тим складніший процес формування потреб. Внутрішні спонуками до дій стають мотиви, що є результатом усвідомлення особистістю своїх потреб і виявляються в конкретних прагненнях до їх задоволення [5]. Мотив – внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до дії [7]. Мотив, на відміну від потреби, – з'ясована причина поведінки, осмислена дія, усвідомлені наміри. У класифікації мотивів виділяють матеріальні та духовні як основні, а також економічні, політичні, соціальні, ідеологічні тощо. Людина прагне здобути те, чого потребує, те, що цінить, відповідно орієнтує поведінку на конкретні цінності, причому свідомо. А це і є властивість мотиву поведінки. Наступний елемент, котрий виявляє сутність природи особистості, є інтерес. Інтерес – це усвідомлення потреб особистості. Це спрямованість дій індивіда залежно від можливості задоволення тієї чи іншої потреби, одна із рушійних сил поведінки та діяльності особи. Разом із потребами інтереси становлять основу цінності [8]. Є безліч визначень для поняття «цінності». За словами Айн Ренд цінність – те, що людина здобуває й утримує своїми діями. По-іншому цінність це будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе [9]. Кожній людині притаманна індивідуальна ієрархія особистих цінностей, що дозволяє говорити про таке поняття, як шкала цінностей. Все це пов'язує духовну культуру суспільства з духовним світом людини. Цінності та потреби тісно взаємопов'язані [10]. Цінності в житті суспільства виступають соціально-значимими орієнтирами діяльності суб'єктів, одним із факторів розгортання політичної історії. Вони є чимось більш високим, ніж звичайна зацікавленість людини. Саме через культурні цінності людина задовольняє свої потреби, і саме існування цінностей відрізняє людину від тварини. Цінності становлять фундамент культури, і предметним полем формування цінностей є культура. Ці категорії невіддільні одна від одної. Культура і визначається через систему цінностей та ідей, що слугують для регулювання поведінки членів даного соціуму. Культура є цементом будівлі суспільного життя, а цінності – осередком духовного життя суспільства. Культура встановлює, що таке цінність, що – анти цінність. Люди, що поділяють однакові цінності, становлять соціальні групи, об'єднуючись у політичний, економічний боротьбі, спрямовуючи, таким чином, історію в певному напрямі. Цінності скріплюють громадську єдність, цілісність соціуму, перешкоджаючи руйнівному впливу зовні. Роль особливих ідейних скріп в суспільстві виконують соціальні цінності, що виступають у формі соціально-політичних ідеалів, ідей, ціннісних настанов, орієнтацій, над-цінних ідей, на зразок національної ідеї. Виконуючи важливу роль інтегруючих, соціалізуючих, комунікативних засад у житті суспільства, цінності забезпечують духовно-вольову єдність суспільства, високий рівень самосвідомості і організованості його членів. Суспільні цінності формуються поступово, через відбір певних видів поведінки і досвіду людей. Спочатку вони з'являються як сукупність звичок, прийомів людського побуту, специфічні форми поведінки, що передаються від покоління до покоління як ознаки власне людського способу життя, відмінні від тваринних, інстинктоподібних. З часом ці прийоми побуту закріплюються, схематизуються в таких нормативних утвореннях, як традиції, обряди, звичаї, ритуали. В них кодуються еталони суспільне схваленої поведінки людей. В подальшому вартісні взірці транслюються, зберігаються і передаються через соціальні інститути: установи освіти, виховання, масової інформації, релігії, політики, права тощо. Підсумком і метою тривалого прищеплювання ціннісних якостей є формування людської психології, ментальності, способу життя членів у потрібному, характерному для даного типу суспільства напрямі [11]. Цінності тісно пов'язані нормами, хоча і розглядаються як різні регулятивні механізми. У понятті «цінність» підкреслюється момент бажаності, переваги, внутрішнього спонукування, в понятті «норми» – повинності, дотримання, примус. Цінності виконують істотні функції в процесі передачі досвіду. Вони, виступаючи у вигляді готових формул поведінки, які не потребують обґрунтування, полегшують засвоєння «чужого» досвіду, спрощують процес його передачі. Особливість цінностей – емоційний характер передачі, значимість авторитету передавального, обов'язковості проходження переданим правилам і присягам. Є багато спільного між категоріями цінність і мета, але все ж їх не треба ототожнювати. Спільним між метою та цінністю є те, що вони виконують регулятивні функції. Однак мета на відміну від цінності передбачає обґрунтування (визначення доцільності дії з урахуванням можливостей і потреб). Діяльність же, яку направляють цінністю, такого обґрунтування не вимагає [12]. **Висновок:** Отже, особистісний розвиток – це процес становлення та формування особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників також збільшення потенціалу особистості, здатності людини жити внутрішньо заможніше і краще управляти своїм життям. Він на пряму залежить від потреб, інтересів та цінностей людини.

Список використаних джерел

1. «Формування і розвиток особистості» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14319/>
2. «Особистість» URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12563.html>
3. «Особистісний розвиток» URL: http://psychologis.com.ua/lichnostnoe_razvitie.htm
4. «Західне буття як католицька, православна, протестантська культури і способи життя» URL: https://pidru4niki.com/89470/filosofiya/zahidne_buttja_katolitska_pравoslavna_protěstantska_kulturi_sposobi_zhittja
5. «Спрямованість особистості та її складові: потреби, мотиви, переконання, інтереси, ідеали, світогляд» URL: <https://studfiles.net/preview/6702682/page:11/>
6. «Особистість» URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Особистість>
7. «Мотив» URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мотив>
8. «Особистість як предмет аналізу» URL: https://pidru4niki.com/15941024/sotsiologiya/osobistist_predmet_analizu_potrebi_interesi_tsinnosti
9. «Цінність» URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Цінність>
10. «Особистість як предмет аналізу. Соціалізація людини та культурні основи суспільного життя» URL: <https://studfile.net/preview/5043516/>
11. «Еволюція філософських уявлень про людські цінності» URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13262/>

12. «Цінності як соціальний регулятор» URL: https://stud.com.ua/71945/sotsiologiya/tsinnosti_sotsialniy_regulyator